

Opole, dnia 3 stycznia 2024 r.

dr hab. Dariusz Mucha, prof. UO
Katedra Prawa Karnego,
Instytut Nauk Prawnych – Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Opolski

RECENZJA

do rozprawy doktorskiej mgr Karoliny Grosickiej
pt. „Ograniczenia prawa reklamy w zawodach zaufania publicznego”
pracy napisanej pod kierunkiem naukowym
dr hab. Teresy Gardockiej, prof. Uniwersytetu SWPS

Recenzowana dysertacja pt. „Ograniczenia prawa reklamy w zawodach zaufania publicznego” odpowiada tematowi zakreślonemu w jej tytule i wyczerpuje go w całości. Tok wywodu jest zgodny z tytułową problematyką, a przez to zachowana została myśl przewodnia pracy. Tytuł ma charakter tytułu rozwiniętego, co pozwala odbiorcy w tym wypadku recenzentowi na pełną identyfikację naukową istoty tytułu rozprawy doktorskiej. Tematyka niniejszej pracy odnosi się do prawa reklamy w ujęciu szczególnym, bo odnoszącym się do zawodów zaufania publicznego. Tematyka opracowania odnosi się do regulacji zawartej m.in. w ustawie z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U.2022.1233 tj.) oraz ustaw szczególnych i ich postanowień, a odnoszących się do ograniczenia zakresu prawa reklamy w poszczególnych zawodach zaufania publicznego, które mają swoje własne samorządy reprezentujące poszczególne 1) zawody prawnicze jak adwokaci, radcowie prawni, notariusze, komornicy sądowi, 2) zawody medyczne: lekarz, lekarz dentyista, pielęgniarka, położna, diagnosta laboratoryjny, ratownik medyczny, fizjoterapeuta, farmaceuta, lekarz weterynarii, psycholog oraz w zawodach takich, jak biegły rewident, doradca podatkowy, rzecznik patentowy, a to wszystko przy szerokim odwołaniu do regulacji (dyrektyw) Unii Europejskiej i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz judykatów Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego oraz orzeczeń korporacyjnych dyscyplinarnych.

Zasadność wyboru tematu w tego rodzaju pracach, upatrywać należy w założeniu, że praca takowa powinna być sama w sobie doniosła (ważna) teoretycznie oraz praktycznie, i że powinna dotyczyć problemu (zagadnienia) niepoddanego eksploracji naukowej, a to wszystko dla uzyskania efektu pożytecznego społecznie (np. o charakterze systemowym).

Autorka we wstępie wskazała, że zajęła się zagadnieniem prawa reklamy w zawodach zaufania publicznego, gdyż jest to niezwykle interesujące zagadnienie i jednocześnie wyzwanie, bo dla wielu przedstawicieli zawodów zaufania publicznego zakaz/ ograniczenie prawa reklamy stanowi przeszkodę w pozyskaniu klienta/ pacjenta, szczególnie w czasach, w których reklama usług/ produktów jest jak się wydaje już od lat wszechobecna (s. 8). Autorka nie uzasadnia jednak wprost podjętego wyboru problematyki dla swojej dysertacji doktorskiej dotychczasowym brakiem kompleksowego opracowania jej

w formie monografii. Zdanie takie, uwaga taka z jej strony powinna, jak się wydaje paść, bowiem faktycznie brak jest kompleksowego omówienia tej problematyki w opisywanym przez autorkę zakresie w ramach monografii jako spójnego tematycznego opracowania naukowego.

Brak wprost wyartykułowania tej okoliczności faktycznej, nie osłabia argumentacji przyjętej przez autorkę jako w pełni przekonującej, że wybór tego właśnie tematu na rozprawę doktorską zasługuje na aprobatę. Kwestia przez nią opisywana bezpośrednio i często dotyczy reprezentantów zawodów zaufania publicznego na pełną skalę tego zjawiska. Ważne jest przy tym to, iż wybrany przez nią temat da się zidentyfikować należy jako abstrakcyjny pod względem teoretycznym, a jednocześnie istotny i niezwykle ważny dla praktyki. Wydaje się, że tak właśnie sformułowała problem autorka, który wykazuje doniosłość w obu wyżej przywołanych aspektach. W rezultacie tego w pełni zasadnym było więc poddanie wszechstronnej analizie przepisów poszczególnych aktów prawnych i źródeł prawa regulujących kwestię prawa do reklamy w poszczególnych zawodach zaufania publicznego i to wszystko w oparciu o poglądy prezentowane w doktrynie i judykaturze. Autorka z uwagi na szeroko ujęła problem przez nie zawężenie zagadnień – które były już przedmiotem pogłębionych analiz *li* tylko do jednego wybranego zawodu zaufania publicznego. Autorka wyartykułowała *expressis verbis* we wstępie pracy oraz we wprowadzeniu do niej problem naukowy i uczyniła to w ramach pytań badawczych stanowiących określenie badawcze, na których to podstawie następnie sformułowała prawidłowo tezę i hipotezę badawczą, jak i cel rozprawy.

Sformułowanie ich przez Autorkę w sposób wyraźny nie nasuwa żadnych wątpliwości w zakresie tego, że tym samym został spełniony ustawowy wymóg, by rozprawa doktorska stanowiła oryginalne rozwiązanie problemu naukowego jako kwestii spornej i zagadnienia wymagającego rozstrzygnięcia lub wyjaśnienia.

Należy tutaj podkreślić, że Autorka podjęła próbę rozwiązania rzeczywistych, realnych (nie mylić z praktycznymi) spornych problemów. Autorka w ramach podjętego przez siebie intelektualnego wysiłku sformułowała tezę, która określiła jej cel rozważań. Sprowadza się ona do udzielenia proponowanej przez Autorkę rozprawy doktorskiej odpowiedzi na pytania wyczerpujące problem badawczy. Autorska teza badawcza stanowi niejako propozycję rozstrzygnięcia problemu badawczego, a sprowadzająca się jakby niebyło do wyciągnięcia twierdzenia mającego przymiot rozstrzygnięcia w zakresie omawianego problemu badawczego. Na wstępie zostały też wprost wymienione metody, którymi Autorka posłużyła się opracowując i opisując ów temat. Jak sama podaje (s. 8) wykorzystwała również metody badawcze, a mianowicie dogmatycznoprawną, prawno-porównawczą i metodę wykładni językowej oraz analizę judykatów Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Sprawiedliwości, Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Wojewódzkich Sądów Administracyjnych i sądów korporacyjnych.

Układ pracy jawi się w mojej ocenie jako przemyślany, przejrzysty i czytelny, a przy tym tworzący pewną logiczną całość. Układ rozdziałów, podrozdziałów i mniejszych jednostek redakcyjnych w zakresie ich tytułów, kolejności i budowy wewnętrznej jest prawidłowy i koresponduje z tematem głównym pracy. Spis treści pracy wystarczająco rzeczowy i szczegółowy, i służy dobrze, jak się wydaje zamierzeniom pracy przedstawionym we wstępie. Nie wiedzieć, jednak czemu – może to jest tylko oczywista omyłka pisarska - spis treści nie zawiera w swej treści w Rozdziale III podrozdziału nr 2 pt. „Samorządy

reprezentujące zawody powstałe w wyniku rozwoju gospodarki rynkowej i samorzady reprezentujące zawody związane z pełnieniem funkcji w budownictwie i projektowaniu przestrzeni”, który *de facto* znajduje się na stronach od s. 130 do s. 131 rozprawy.

Dysertacja ma wstęp, wprowadzenie oraz zakończenie oraz składa się z trzech rozdziałów, przy czym:

- wprowadzenie - zawiera dobrane określone zagadnienia faktyczne o charakterze wprowadzającym stanowiącym istotną część pracy z uwagi na ich doniosłość dla głównego problemu badawczego, a to w zakresie omówienia i odniesienia się do samorządów zawodowych zawodów zaufania publicznego. Z perspektywy analizy tegoż głównego zagadnienia zakreślonego tematem głównym to wprowadzenie uznać należy za wartościowe i trafne w strukturze pracy, a stanowiące pewną interpretację dokonaną na przedpolu treści właściwej pracy z uwagi, jak się wydaje na samą koncepcję pracy.

Zawody zaufania publicznego to swoisty tygiel różnych profesji, których działalność jest ujęta w ramach samorządu zawodowego – opisanego wprost z uregulowanego w ustawie (np. jak to jest w przypadku zawodów prawniczych i związane z wykonywaniem prawa albo zawodów medycznych i im pokrewnych, czy też samorządów zawodów powstałych w wyniku rozwoju gospodarki rynkowej, albo i nie) – na co właśnie w tej części pracy tj. wprowadzeniu Autorka zwraca uwagę i tę kwestię omawia. Ów swój wywód w tej części uzupełnia o kwestie związane z zasadami etyki zawodowej – co uznać należy za cenne. Nadto, autorka w tej części pracy ujęła również kwestie reklamy postrzeganej jako formę najłatwiejszego sposobu porozumienia się danego podmiotu ze społeczeństwem, a jej ograniczeniem w tego typu zawodach z uwzględnieniem postrzegania tej kwestii (oczywiście tylko w zakresie informacyjnym w prawie Unii Europejskiej i widocznego kierunku zmian w regulacji krajowej na przykładzie decyzji Naczelnej Rady Adwokackiej z maja 2023 r. o zniesieniu całkowitego zakazu reklamy, by tym samym uczynić zadość postanowieniom dyrektywy unijnej dotyczącej usług na rynku wewnętrznym).

Z kolei owe trzy rozdziały główne pracy dotyczą:

- zagadnień odnoszących się do reklamy: pojęcia reklamy, reklamy nieuczciwej i niezgodnej z prawem oraz bezwzględnego i względnego zakazu reklam towarów / usług w prawie polskim, w tym kwestie terminologicznych (rozdział I składa się on z 3 podrozdziałów).

- zawodów, wolnych zawodów, zawodów regulowanych oraz zawodów zaufania publicznego, (rozdział II składa się z 4 podrozdziałów).

- reklama w zawodach zaufania publicznego reprezentowanych przez samorzady zawodów zaufania publicznego, o którym mowa jest w przepisie art. 17 ust. 1 Konstytucji RP (rozdział III). Składa się on z 3 podrozdziałów, które z kolei dzielą się na mniejsze jednostki redakcyjne, w których została omówiona kwestia prawa do reklamy w:

- zawodach prawniczych (adwokat, radca prawny, notariusz, komornik sądowy)
- zawodach powstałych w wyniku rozwoju gospodarki rynkowej (biegły rewident, doradca podatkowy, rzecznik patentowy)
- oraz zawodach związanych z pełnieniem funkcji w budownictwie i projektowaniu przestrzeni (architekt, inżynier budownictwa)

- zawodach medycznych (lekarz, lekarz dentysta, diagnosta laboratoryjny, ratownik medyczny, fizjoterapeuta, farmaceuta, lekarz weterynarii)

Przyjęty przez Autorkę podział materiału w pracy na rozdziały, podrozdziały oraz mniejsze jednostki redakcyjne jest logiczny, spójny i koresponduje w całej rozciągłości z formatem głównym pracy. W rezultacie stanowi on wyraz dążenia Autorki do kompleksowego i wielopłaszczyznowego omówienia analizowanej problematyki zakreślonej tytułem pracy. Podkreślić należy także i to, że wybór zagadnień omówionych w poszczególnych rozdziałach pracy jawi się jako przemyślany, a przy tym ich treść właściwa jest adekwatna do ich tytułów.

W mojej ocenie Autorka trafnie przyjęła, że w pierwszej kolejności wyjaśnia pojęcie reklamy, gdyż funkcjonuje ich wiele – reklamę traktuje prawidłowo jako efektywne narzędzie zmierzające do pozyskania klientów i zwiększania sprzedaży i zysków nie tracąc jednak z pola widzenia specyfiki zawodów zaufania publicznego. Wiedzę z tego zakresu wzbogaca przez pryzmat – jak sama pisze – „istotnych regulacji” (s. 22) np. ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu praktykom rynkowym, jak i ustawy naczelnej jaką jest Konstytucja RP. Podobnie jest w przypadku aktów prawa Unii Europejskiej, jak i dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym i dyrektywy 2006/114/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy pozaustawowej, aczkolwiek czyni to bez odpowiedniego zrobienia przypisu odsyłającego do publikatorów tych ww. aktów (s. 22 – 23). Dla zgodności faktograficznej dodam, że aczkolwiek ostatecznie co do ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. Autorka uczyniła to odesłanie dopiero w przypisie nr 49, a ustawy z dnia 14 kwietnia 1995 r. dopiero w przypisie nr 54.

Podobnie ma się do odwołań w tej części pracy i do wypowiedzi w doktrynie i judykaturze. Autorka posiłkuje się polską literaturą poświęconą zagadnieniu reklamy, lecz czyni to miejscami mało starannie w zakresie przywołania jej w treści przypisów.

I tak co do:

- literatury przedmiotu przypis nr:

- 16 – brak daty dostępu
- 17 - wskazuje wydawnictwo nie miejsce wydania, gdy we wcześniejszych przypisach poprzedzających podaje miejsce wydania pozycji, a do tego brak numeru stron/y
- 27, 80 - brak numeru stron/y
- 87 – brak miejsca publikacji i oznaczenia numeru stron/y
- 123 – Autorka po raz pierwszy przywołała tę pozycję w pracy i uczyniła to w sposób niepełny – brak red. naukowego i miejsca jej wydania
- 130 – brak miejsca wydania, brak numeru stron/y
- 167, 203, 214, 272 - brak numeru stron/y

- judykatów przypis nr:

- 8 – brak miejsca publikacji

- 10 - brak miejsca publikacji lub informacji, że niepublikowany, brak daty pobrania zasobów z internetu
- 12 – brak miejsca publikacji
- 26 – brak miejsca publikacji lub informacji, że nie publikowany, brak daty pobrania z zasobów internetu
- 29 - brak miejsca publikacji lub informacji, że niepublikowany, brak daty pobrania z zasobów internetu
- 126, 133, 136, 150, 152, 161, 185, 201, 207 - brak miejsca publikacji lub informacji, że niepublikowany, brak daty pobrania z zasobów internetu
- 220 – brak roku Dz.U.
- 221, 222 - brak miejsca publikacji lub informacji, że niepublikowany, brak daty pobrania z zasobów internetu
- 223 – brak informacji o miejscu publikacji itd. w tym skąd pobrany
- 224 – brak daty wyroku SN
- 257 – brak miejsca publikacji lub informacji, że niepublikowany, brak daty pobrania z zasobów internetu

Pewne krytyczne formalne uwagi odnieść należy również do aktów korporacyjnych, czy decyzji organów centralnych, które nie wszystkie są przez Autorkę precyzyjnie wskazywane w przypisach do nich odsyłających np. przypis nr 151, 187, 190, 228, 230, 231, 238, 268.

Pewna uwagę krytyczną należy odnieść również do tego, że Autorka przywołując ustawy polskie nawet, jeżeli przywołuje je w tekstach jednolitych to już nie uwzględnia faktu, że i one zostały również, ich teksty zmienione w międzyczasie i brak tej informacji w zapisie ustawy. Z kolei w przypisie nr 33 odsyła do ustawy z dnia 29 grudnia o radiofonii i telewizji ogłoszonej w postaci elektronicznej w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej z 2022 r., poz. 1772. Autorka jednak zapomniała w nim podać, iż jest to tekst jednolity tegoż aktu prawnego uwzględniający wszelkie zmiany jakie w nim zostało wprowadzone od chwili jego ogłoszenia w tym ogłoszenia poprzedniego tekstu jednolitego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1414). Zdarzyło się też, że Autorka np. w zakresie przypisu nr 178 odwołuje się do KK z 1997 r. wskazując w przepisie jego publikator na Dz.U. z 1919 r., gdy już w przypisie nr 78 przywołała ten akt prawny ze wskazaniem na Tekst jednolity opublikowany w Dz.U. z 2022 r. pozycja 1138.

Zakończenie pracy nie zawiera zbędnych i niepotrzebnych powtórzeń, zaś zawarte w nim wnioski końcowe są odpowiednio uzasadnione i argumentowane w zakresie zaprezentowanego przez Autorkę poglądu.

Odnosząc się jeszcze raz do merytorycznej oceny rozprawy zauważyć pragnę, że Autorka tytułowe zagadnienie określone jej tytułem opisała w sposób kompleksowy i wyczerpujący zarówno z perspektywy ujęcia dogmatycznego, jak i praktycznego. Swoje rozważania Autorka umiejscowiła i oparła o dotychczasowy dorobek oraz poglądy judykatury zaprezentowane często w ramach rozpoznania przez SN kasacji w sprawach dyscyplinarnych: adwokatów, radców prawnych, lekarzy. Autorka dość sprawnie połączyła przywołane poglądy z literatury przedmiotu z poglądami prezentowanymi w praktyce orzeczniczej w sprawach dyscyplinarnych. Zebrała w stopniu

wystarczającym i przestudiowała akty prawne w zakresie regulacji odnoszącej się do zawodów zaufania publicznego i oraz samej formy i charakteru reklamy w zakresie wiążącym się z tematem pracy.

Autorka uwzględniła w stopniu odpowiednim i wystarczającym akty prawne zarówno te *stricte* krajowe, jak i regulacje prawne Unii Europejskiej – te ostatnie w postaci dyrektyw przyjętych przez Parlament Europejski i Radę na wniosek Komisji Europejskiej celem stworzenia jednolitego systemu przepisów na terenie Unii Europejskiej.

Ustawy krajowe Autorka uwzględniła w liczbie 37 (licząc w tym dwa rozporządzenia z mocą ustawy z okresu dwudziestolecia międzywojennego), z kolei dyrektyw Unii Europejskiej (Parlamentu Europejskiego i Rady) Autorka wzięła pod uwagę w liczbie 5. Nadto, sięgnęła – co *de facto* – było niezbędne do:

- a) regulacji prawnych w liczbie 21 wydawanych przez organy samorządów zawodowych zawodów zaufania publicznego powołanych w drodze ustawy (praca odnosi się do kwestii prawa do reklamy tylko do tych zawodów zaufania publicznego)
- b) orzecznictwa w łącznej liczbie orzeczeń 25, z tego:
 - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – 1
 - Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – 1
 - Trybunału Konstytucyjnego – 7
 - Naczelnego Sądu Administracyjnego – 4
 - Wojewódzkich Sądów Administracyjnych – 3
 - Sądu Najwyższego – 5
- c) stanowisk urzędów centralnych i korporacyjnych – 3
- d) Komisji Etyki:
 - organów zawodów: adwokatury – 2, radców prawnych -2

Z kolei bibliografia liczy 51 pozycji, nie są to wszystkie dostępne pozycje, ale uznać należy, że liczba ich jest wystarczająca z uwagi na charakter i zakres pracy. Autorka oparła się o autorów wiodących i poglądy utrwalone w nauce przedmiotu. Przyjąć należy, że Autorka swój dobór literatury przedmiotu dokonała prawidłowo i nie ma wpływu na tę ocenę pominięcie opracowania np. Huberta Izdebskiego (w redakcji naukowej z P. Skurczyński), którego dwa teksty postulowała i wykorzystała w pracy: H. Izdebski, „Marketing usług prawniczych, Rozpoczęcie współpracy” [w:] Etyka zawodów prawniczych. Etyka prawnicza. Red. naukowa H. Izdebski, Warszawa 2006 s. 177 – 179, M. Bożek, „Czy adwokaci powinni się reklamować, *Palestra* z 2021, nr 7-8, s. 232 – 252.; B. Gadek, „Zakaz reklamy, usług prawniczych”, *Palestra* z 2006 r., nr 1-2, s. 9-25.; S.W. Ciupa, „Poszukiwanie prawnika – z punktu widzenia klienta”, *Dodatek do Monitoru Prawniczego* z 2004 r., nr 18.; A. Masiota, I. Masiota, „Zakaz reklamy, a prawo do rzetelnej informacji (w świetle przepisów o adwokaturze), *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* z 2002 r., z 4, s. 51 – 60; G.J. Leśniak, „Czy zawody zaufania publicznego powinny się reklamować?” *Radca Prawny* z 2019 r., nr 182, czy też Ł. Bohdan, „Usługi prawnicze w Unii Europejskiej”, Kraków 2000.

Autorka główny problem, jak i wyłączające się z niego poszczególne zagadnienia przedstawiła w sposób zrozumiały i przystępny. Uczyniła to dokonując analizy poglądów z literatury, orzecznictwa, a przy tym zrobiła to umiejętnie co doprowadziło ją do przedstawienia, opisanie owych problemów

w sposób przekrojowy, a to wszystko z perspektywy poszczególnych zawodów zaufania publicznego. Jej stosunek do poszczególnych regulacji i poszczególnych poglądów z judykatury i jursprudencki świadcza o dobrej znajomości przez nią omawianej problematyki. Rozprawa jawi się jako przygotowana rzetelnie i należycie oparta o poglądy z doktryny, jak i orzecznictwa oraz stanowisk organów samorządów zawodów zaufania publicznego oraz rozstrzygnięcia organów centralnych. Pracę cechuje dobór źródeł prawidłowy, źródła mają charakter pewny i zostały w stopniu wystarczającym dobrane – a przy tym są one weryfikowalne – aczkolwiek zabrakło Autorce w zakresie odsyłaczy pewnej wymaganej staranności w ich pełnym zapisie – nie jest to jednak kwestia dyskwalifikująca, bowiem są one na tyle szczegółowe, iż są sprawdzalne.

Praca charakteryzuje dobry poziom wypowiedzi oraz poziomem merytorycznym. Stanowi bez wątplenia naukową prezentację problemu ograniczenia prawa reklamy w zawodach zaufania publicznego. Została przygotowana i opracowana z zachowaniem metodologicznych i językowych wymogów, styl wypowiedzi jest jasny, język zrozumiały i tworzący logiczną całość. Wszelkie twierdzenia i wnioski odpowiednio uargumentowane i uzasadnione. Praca swą treścią przekonuje recenzenta, że Autorka dążyła do wyjaśnienia podstawionego przed sobą problemu badawczego i ów cel niewątpliwie osiągnęła. Poczynione przez nią rozważania wyczerpują problematykę zakreśloną jej tematem.

Mając na uwadze wszelkie pozytywne aspekty pracy z optyki pola widzenia obok powyższych już uzgodnionych i zasygnalizowanych uwag (aczkolwiek nie dyskwalifikujących pracę). Z formalnego punktu widzenia w zakresie jakości języka i stylu prowadzonych rozważań to na korzyść należy ocenić używany przez Autorkę język. I jest on zrozumiały, przy czym z uwagi na materię omawianą jest to język prawniczy, ale i zarazem powszechny (naukowy). Tok wywodu jest w pełni językowo zrozumiały. Autorka dość dobrze unika zdań nazbyt rozbudowanych, neologizmów, czy też zapożyczeń z innych języków. Elokwencja wypowiedzi Autorki nie przybrała formę kwiecistego języka z licznymi zdobieniami, lecz utrzymuje się i trzyma się logiki argumentacji. W aspekcie formalnym Autorka w zakresie redakcji tekstu właściwego (w tym akapitów) tytułów rozdziałów, podrozdziałów i mniejszych jednostek redakcyjnych uczyniła to dobrze. Pewne krytyczne zastrzeżenia – o czym szczegółowo była już mowa w niniejszej recenzji na wcześniejszych stronach – należy sformułować do Autorki i je jako recenzent formułuję w zakresie dbałości o stronę formalną w zakresie chociażby dokładności przypisów. Uwaga ta nie ma jednak z mojej strony zarzutu dyskwalifikującego pracę, bowiem nie niweczą one recenzowanej rozprawy i mogą one być poprawione na etapie ewentualnego oddania pracy do druku. Rozprawa stanowi dobre merytoryczne opracowanie z kolei warsztat merytoryczny Autorki ocenić należy również pozytywnie.

W aspekcie tym dwie kwestie należy ocenić wysoko tj. umiejętność zgromadzenia i wykorzystania źródeł oraz umiejętności formułowania i rozwiązywania postawionych sobie przez Autorkę problemów badawczych. Co do pierwszej kwestii to zebrała Autorka w mojej ocenie wszystkie co do zasady niezbędne i konieczne źródła spośród aktów prawnych, literatury i orzecznictwa oraz stanowisk organów samorządowych i organów centralnych władzy państwowej. Ważne jest to, że następnie je odpowiednio i prawidłowo wykorzystwała jako oparcie dla poczynionych przez nią rozważań i stosowne uzasadnienie do przyjętej argumentacji i twierdzeń. Autorka ustrzegła się zbędnych powtórzeń tzn. tego, że cytowane przez nią źródło pierwotne – w sposób pośredni, czy też bezpośredni

jest cytatem, czyli że nie jest dla niej źródłem pierwotnym. Okolicznością istotną jest również i to, że owe wykorzystane przez Autorkę źródła korespondują w całej rozciągłości z tokiem rozważań na poszczególnych kartkach rozprawy doktorskiej.

Autorka, co jest również ważne nie dokonała również myślowej manipulacji źródłem, bowiem przywołana przez nią myśl nie jest wyrwana z kontekstu i że w rzeczywistości tak naprawdę nie potwierdza rozważań Autorki – takich sytuacji nie ma. Nadto, dobór źródeł jest również prawidłowy, bo są, funkcjonują one w obiegu naukowym i praktycznym jako źródła ważne i merytorycznie odpowiednie do opisu omawianego problemu badawczego jakim w niniejszej rozprawie zajmuje się Autorka. Oceniając warsztat naukowo wysoko oceniam umiejętności formułowania i rozwiązywania problemów badawczych jakie sobie przed sobą postawiła. Praca stanowi zwięzły, spójny i logiczny wywód, a przy tym korespondujący z hipotezą badawczą.

Recenzowana praca jest nowatorska, stanowi rozwiązanie określonego problemu badawczego zakreszonego jej tytułem głównym, bowiem weryfikuje postawiony problem (hipotezę) badawczą. Autorka merytorycznie zweryfikowała postawiony przez siebie problem badawczy i częściowe kolejne szczegółowe tezy i hipotezy.

Poza wieloma pozytywnymi aspektami wskazanymi poniekąd już powyżej, recenzowana rozprawa rodzi takie pewne krytyczne uwagi merytoryczne:

- a ocierające się o pewnego rodzaju błąd nieprecyzyjności, za taki np. należy uznać:

- Np. definicji ustawowej reklamy na gruncie ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, bowiem Autorka czyni to nieprecyzyjnie tracąc z pola widzenia art. 2 pkt 25 lit. a i b – nawet go nie przywołała, co więcej wskazała w przypisie nr 65 tekst ustawy odwołując się do aktu, który *de facto* ukazał się już jako tekst jednolity Dz.U. z 2023 r. poz. 700 (s. 51)
- cyt. „poselskiego projektu ustawy złożony w 2021 r., który miałyby uregulować zawód psychologa i skutecznie wprowadzić samorząd zawodowy. Niestety do tej pory ustawa nie została uchwalona” s. 87. Autorka nieprecyzyjnie podała nazwę tego projektu, nie wskazała też dokładnie na jakim etapie jest on procesu legislacyjnego, ani też nic nie odniosła się do przebiegu procesu legislacyjnego. Nadto, nie wskazała, iż stanowił on Druk nr 2113, i że cały proces legislacyjny tego projektu jest na stronie www.sejm.gov.pl pod zakładką Prace Sejmu.
- cyt. „treść tych informacji to m.in. (...); tytuł i jeśli dotyczy to stopień naukowy” (s. 99). Ów zapis Autorki jest nieprawidłowy, bowiem § 20a ust. 3 lit. e stanowi: *tytuł lub stopień naukowy adwokata* ów przepis posługuje się partykułą pomiędzy dwoma pojęciami i ma charakter funktora alternatywy nierozłącznej;
- cyt. „Różnicą między tymi dwoma zawodami jest możliwość nawiązania stosunku pracy z radcą prawnym, podczas, gdy adwokat nie może w takim stosunku pracy pozostawać” (s. 106). Autorka mówi tu o zasadzie z przepisu art. 4b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo adwokaturze (tj. Dz.U. z 2022 r., poz. 1184 ze zm.), zapominając przy tym o wyjątku opisanym w przepisie ust. 3 art. 4b przywołanej ustawy, który stanowi, że: „Zakaz przewidziany w ust. 1 pkt 1 nie dotyczy pracowników badawczych i badawczo – naukowych” – adwokat może więc pozostawać w stosunku pracy w szkole wyższej.

- cyt. „przez radcę prawnego wykonującego zawód w formie kancelarii radcy prawnego” (s. 115) takie sformułowanie jest błędne, bowiem radca prawny prowadzi kancelarię w formie jednoosobowej działalności gospodarczej, a zawód radcy prawnego wykonuje w ramach prowadzonej np. samodzielnej przez niego kancelarii radcy prawnego, kancelaria jest jedną z form wykonywania zawodu radcy prawnego.
- cyt. „Projekt ustawy z dnia 23 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia” s. 157. Autorka nie podała precyzyjnie, że jest to poselski projekt ustawy i nie podała pełnej jej nazwy, a którą jest poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności oraz niektórych innych ustaw. Nadto, nie wskazała też dokładnie na jakim etapie jest ona procesu legislacyjnego ani też nie odniosła się do przebiegu procesu legislacyjnego – i nie wskazała, iż stanowił on Druk nr 2373 i że cały proces legislacyjny tego projektu ustawy jest na stronie www.sej.gov.pl pod zakładką Prace Sejmu. Autorka podaje błędnie, że jest w fazie konsultacji w sytuacji, gdy w dniu 26 sierpnia 2022 r. wpłynęło stanowisko rządu zaś ów projekt był skierowany do opinii organizacji samorządowych już dnia 8 czerwca 2022 r.
- na stronie 169 – 171 przywołuje przepis art. 33 ust. 1 przy czym czyni to jako cytat tej normy prawnej, z tym że w zakresie pkt 6 ust. 1 art. 33 uczyniła to niedokładnie i tego faktu nie ujawniła czytelnikowi za pomocą wielokropka umieszczonego w nawiasie – co oznacza powszechnie opuszczenie fragmentu cytowanego tekstu.
- za mało trafny, a nawet błędne należy uznać sformułowanie ze (s. 181) cyt. „Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 2 września 2021 r., który należy uznać za istotny w obowiązującym orzecznictwie i wykładni przepisu art. 94a (...)”. Takie sformułowanie nie jest precyzyjne, trafniejsze byłoby zapewne sformułowanie „w aktualnym orzecznictwie...”, bowiem sądy polskie nie mają uprawnień prawotwórczych (por. art. 173in. Konstytucji RP), a zakaz tego rodzaju interpretacji jest podstawowym założeniem wykładni przepisów prawa w naszej kulturze prawniczej (por. uchwałę siedmiu sędziów NSA z dnia 23 czerwca 2003 r., sygn. akt: FPS 2/03, ONSA 2003, nr 4, poz. 118. Wykładnia sądowa, jak się powszechnie przyjmuje i co jest bezsporne w judykaturze i jursprudencji niczego nie ujmuje i niczego nie dodaje do systemu obowiązujących norm prawa powszechnie obowiązującego, bowiem tylko stwierdza w drodze interpretacji jaka jest treść danej normy prawnej zastosowana przez dany sąd rozpoznający daną konkretną sprawę w danym stanie faktycznym sprawy i może tylko wskazywać na trwałość danej linii orzecniczej sądów.
- na stronie 193 cyt. „w prawie polskim w niektórych zawodach zaufania publicznego obowiązują całkowite zakazy prawa reklamy w niektórych ograniczenia” zdanie przez brak „a” w znaczeniu przeciwstawnym czyni je zdaniem nieprecyzyjnym w zakresie zapodanej w nim przez Autorkę myśli (stwierdzenie), a może intencją był spójnik „i”, tego w tej wersji zdania nie sposób odszyfrować.

Niniejszym powyższe uwagi mają raczej charakter pewnych niedociągnięć, nieścisłości, które można poprawić, usunąć, gdyby praca była drukowana.

Wskazane powyższe uwagi krytyczne, a dotyczące warstwy merytorycznej, jak i te wcześniejsze

odnoszące się do warstwy formalnej rozprawy w pewien sposób siłą rzeczy obniżają wartość recenzowanej pracy, lecz nie przysłaniają niewątpliwych jej walorów. Reasumując powyższe w ramach dokonania generalnej oceny rozprawy trzeba i należy mieć na uwadze poczynione uwagi (sposprzeżenia) zarówno te na korzyść, jak i na niekorzyść. W ocenie recenzenta zestawienie ich, ze sobą może doprowadzić do wystawienia oceny obiektywnej.

Oceniając niniejszą rozprawę jako jedną zwartą całość należy przyjąć i podkreślić zarazem, że zasługuje na pozytywną ocenę ze względu na swą zawartość informacyjną, opartą na wartościowym, pewnym i wystarczającym materiale źródłowym. Praca zawiera obiektywne wywody, rzetelnie postawione, uargumentowane i uzasadnione o ugruntowane poglądy z doktryny, orzecznictwa i stanowiska organów samorządów zawodowych zawodów zaufania publicznego.

Recenzowana rozprawa doktorska jawi się jako interesujące i cenne podsumowanie dotychczasowego stanu rzeczy (dorobku) odnoszącego się do tytułowego zagadnienia. Nadto, niezaprzeczalnie wnosi ona wiele interesujących uwag, które mogą być przyczynkiem do dalszych rozważań.

Pragnę stwierdzić, że oceniana praca stanowi oryginalne rozwiązanie przez Autorkę zagadnienia naukowego oraz dowodzi, że ma ona ogólną wiedzę teoretyczną w niezbędnym zakresie materii prawa przez nią opisywanego, na którym i wokół którego to pracowała i poruszała się w swej intelektualnej wypowiedzi. Praca dowodzi po stronie Autorki, iż posiada ona umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Niniejszym stwierdzam, że rozprawa przeze mnie recenzowana spełnia wymagania określone w przepisie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniu naukowym i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017, poz.1789) w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.) oraz warunkom określonym w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zm.) oraz Regulaminem przeprowadzania postępowania w sprawie nadania stopnia doktora Uniwersytetu SWPS.

dr hab. Dariusz Mucha, prof. UO